

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО – БЪЛГАРИЯ
ФИНАНСОВО-СЧЕТОВОДЕН ФАКУЛТЕТ
ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ЗАСТРАХОВАНЕ И ФИНАНСИ – БЪЛГАРИЯ
ЛУЦКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ТЕХНИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ – УКРАИНА
ПОЛТАВСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ЭКОНОМИКИ И ТОРГОВЛИ – УКРАИНА
ALMA MATER STUDIORUM UNIVERSITA DI BOLOGNA-SEDE DI RIMINI – ITALIA
ФАКУЛТЕТ ПО ИКОНОМИКА НА УНИВЕРСИТЕТА НА ГР. СПЛИТ – ХЪРВАТСКА
LODZ UNIVERSITY OF TECHNOLOGY – POLAND

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ И ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ – НАУКА И БИЗНЕС

**ФИНАНСОВА ПОЛИТИКА, ФИНАНСОВИ ПАЗАРИ, БАНКОВО ДЕЛО,
ИНВЕСТИЦИИ, ЗАСТРАХОВАНЕ И СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ.
МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО,
КОРПОРАТИВЕН КОНТРОЛ И РАЗВИТИЕ НА БИЗНЕСА В БЪЛГАРИЯ И В ЕС**

Колективна монография

София,
2017

Настоящата колективна монография е издадена по проект, финансиран от фонд "Научни изследвания на УНСС" по договор № НИД НП-2/2016 г.

Научна редколегия: проф. д-р Снежана Башева
проф. д-р Маргарита Александрова
доц. д-р Григорий Вазов
доц. д-р Румяна Пожаревска
доц. д-р Олег Димов
доц. д-р Силвия Трифонова
доц. д-р Мариана Михайлова
доц. д-р Камелия Савова – Симеонова

Рецензенти: проф. д-р Стоян Стоянов, катедра "Счетоводство и анализ", УНСС
проф. д-р Огнян Симеонов, катедра "Финансов контрол", УНСС
доц. д-р Пресияна Ненкова, катедра "Финанси", УНСС

Всички права са запазени! Не се разрешават копиране, възпроизвеждане и разпространение на книги или на части от тях по какъвто и да е начин без писменото разрешение на Издателски комплекс – УНСС.

Авторите носят пълна отговорност за оригиналността на произведението, както и за грешки, допуснати по тяхна вина.

© Колектив

© ИЗДАТЕЛСКИ КОМПЛЕКС – УНСС

Изп. директор: Веселин Ангелов, тел. 81-95-251
Зам. изп. директор: Стефан Власев, тел. 81-95-551
Гл. редактор: Лилия Даскалова, тел. 81-95-564

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
София, Студентски град "Христо Ботев"

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY – BULGARIA
FACULTY OF FINANCE AND ACCOUNTANCY
HIGHER SCHOOL OF INSURANCE AND FINANCE – BULGARIA
LUTSK NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY – UKRAINE
POLTAVA UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE – UKRAINE
ALMA MATER STUDIORUM UNIVERSITA DI BOLOGNA-SEDE DI RIMINI – ITALIA
FACULTY OF ECONOMICS OF UNIVERSITY OF SPLIT – CROATIA
LODZ UNIVERSITY OF TECHNOLOGY – POLAND

THE ECONOMY OF BULGARIA AND THE EUROPEAN UNION: SCIENCE AND BUSINESS

**FINANCIAL POLICY, FINANCIAL MARKETS, BANKING, INVESTMENTS,
INSURANCE AND SOCIAL INSURANCE
MANAGEMENT, MARKETING AND ENTREPRENEURSHIP,
CORPORATE CONTROL AND BUSINESS DEVELOPMENT IN BULGARIA AND IN
THE EU ACCOUNTING POLICY**

Monograph

Sofia,
2017

Scientific Editorial Board: Prof. Dr. Snejana Basheva
Prof. Dr. Margarita Aleksandrova
Assoc. Prof. Dr. Grigorii Vazov
Assoc. Prof. Dr. Rumiana Pojarevska
Assoc. Prof. Dr. Oleg Dimov
Assoc. Prof. Dr. Silvia Trifonova
Assoc. Prof. Dr. Mariana Mihaylova
Assoc. Prof. Dr. Kamelia Savova- Simeonova

Reviewers: Prof. Dr. Stoyan Stoyanov, Department of Accountancy and Analysis, UNWE
Prof. Dr. Ognian Simeonov, Department of Financial Control, UNWE
Assoc. Prof. Dr. Pressiana Nenkova, Department of Finance, UNWE

ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ В ПОДКРЕПА НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО В БЪЛГАРИЯ

Тодор Кондарев¹, докторант,
Нов Български Университет, София

Резюме

Представени са целите и усилията на институциите на Европейския съюз (ЕС) за стимулиране на предприемачеството и развитието на малкия и среден бизнес, като приоритетен за европейската икономика. Разгледани са принципите по създаване на обща политическа рамка в тази област, разписани от Европейската Комисия в 2008 година в приетия Законодателен акт за малкия бизнес, както и представянето на България към настоящия момент. Вниманието е фокусирано върху създадените в рамките на ЕС възможности, за финансиране на предприемачеството и Малките и средни предприятия (МСП) и тяхното приложение в България. Изведени са препоръки за необходимите допълнителни усилия на българските власти за усъвършенстване на цялостната дейност по стимулиране на предприемачеството и развитието на МСП в страната.

Financial instruments supporting entrepreneurship in Bulgaria

Abstract

We will present the objectives and the efforts of European Union (EU) institutions for stimulation of the entrepreneur stimulation and improvement of SMSs as priority direction of the European economy. A review is made on the principles of the overall political framework on SMSs as described in the Small Business Act (SBA) of the European Commission (2008), as well as a review on the Bulgarian performance so far. We stress and focus on the possibilities created for the entrepreneur and the SMSs financing in EU and the way they are utilized in Bulgaria. We will summarize some recommendations for additional necessary efforts of the Bulgarian authorities that could develop further the overall activities for the entrepreneur stimulation and improvement of SMSs in the country.

Малкият и среден бизнес е във фокуса на Европейския съюз (ЕС) още от 2000 год., когато Съветът на министрите на Съюза заявява, че малките предприятия са гръбнакът на икономиката на Европа и ключът към нейната конкурентоспособност. Това става на среща на Съветът на министрите във гр. Фейра, Португалия, когато е одобрена Европейската харта за малки предприятия.

През 2002 г. в гр. Марибор, Словения към Европейската харта за малки предприятия се присъединяват и всички страни-кандидатки за членство в ЕС, в това число и България. От тогава насетне страната ни заедно с останалите европейски държави участва в процеса на отчитане, изготвяйки годишен национален доклад по прилагането на Хартата. Първият национален доклад е представен на Европейската комисия през септември 2002 година.

Малките и средни предприятия (МСП) и респективно предприемачеството са отново във фокуса на европейските лидери и през 2008 год., когато Европейската комисия (ЕК) приема "Small Business Act (SBA)"², под мотото "мисли първо за малките". Създаването на този документ е до голяма степен продиктувано от стартиралата по същото време Световна икономическа криза, под ударите, на която попада и европейската икономика. Според Законодателния акт за малкия бизнес, МСП ще направят Европа по-устойчива към създадената в

¹ E-mail: tkondarev@yahoo.it

² Законодателен акт за малкия бизнес, Комисия на Европейските общности, Брюксел, 25.06.2008

глобалния свят несигурност. Тази философия поставя МСП и в основата на Лисабонската стратегия за растеж и заетост.

Чрез Законодателния акт за малкия бизнес, ЕК си поставя амбициозната задача да промени икономическата среда в Европа в полза на малкия и среден бизнес, превръщайки го в основен стабилизиращ фактор на европейската икономика. Наред с мерките за промяна на икономическата среда, ЕК отчита и нуждата от култивиране на предприемачески дух в обществото.

Като първа стъпка в тази насока, ЕК вижда възпитание на общественото мнение и инициатива в полза на предприемачеството, т.е. да се адмира готвостта за поемане на рискове и признанието от обществото за ролята на риска в постигането на бизнес успех. Неуспехът на предприемаческите начинания не трябва да се възприема като крах, а като възможност за ново начало. ЕК ясно си дава сметка, че постигането на тази цел е възможно ако и икономическата среда благоприятства такова мислене.

Законодателният акт за малкия бизнес има за цел да промени цялостния политически подход към предприемачеството, като в процеса на вземане на решения се заложи принципа "мисли първо за малките". Това предполага ориентиране на законотворческата дейност във всички сфери на живота (икономическа, социална и културна), към проблемите пречателни за развитието на малкия и среден бизнес (МСБ). Разбира се, предвид Лисабонския договор (законодателната база) в рамките на който функционира ЕС, ЕК зачита принципите на субординираност и пропорционалност при прилагане на тази политиката, което на практика я прави препоръчителна. Философията на ЕК, е че Законодателния акт за малкия бизнес е покана за политическо партньорство с държавите членки, а не предложение за изцяло общностен подход.

Това на практика означава, че политиките се изготвят на две равнища: на ниво европейски институции и на национално ниво. По-голямата част от политиките изготвени на европейско ниво във връзка с малкия и среден бизнес нямат задължителен характер. Следи се само напредъка по тях.

Създадената със Законодателния акт за малкия бизнес всеобхватна политическа рамка за малкия и среден бизнес в ЕС и неговите държави членки, почива на система от 10 ръководни принципа. Те имат за цел създаването на еднакви условия за дейност на МСП и подобряване на правната и административната среда за тяхното възникване и съществуване. Това включва:

- Създаване на среда, в която предприемачи и семейни предприятия могат да преуспяват и предприемчивостта се възнаграждава;
- Гарантиране на частните предприемачи, които са били обявени в несъстоятелност, че ще получат бързо втори шанс;
- Изготвяне на законодателни и нормативни разпоредби в съответствие с принципа "Мисли първо за малките";
- Готовност от страна на държавните администрации да откликват на нуждите на МСП;
- Приспособяване на механизмите за провеждане на публичната политика към нуждите на МСП: улесняване участието на МСП в процедури по възлагане на обществени поръчки и използване по-добре на възможностите за държавна помощ по отношение на МСП;
- Увеличаване на достъпа на МСП до финансиране и развиване на правна и икономическа среда, която спомага навременните плащания по търговските сделки;
- Помощ на МСП за да се възползват в по-голяма степен от възможностите, които предлага единният пазар;

- Насърчаване на усъвършенстването на уменията в МСП, както и всички форми на иновация;
- Създаване на възможности МСП да превърнат предизвикателствата на околната среда във възможности;
- насърчаване и подпомагане на МСП да се възползват от растежа на пазарите.

Принципите на Законодателния акт за малкия бизнес изкрystalизират в 9 показателя, по които ежегодно се отчита напредъка на държавите членки в така наречения "Small Business Act Fact Sheet"¹. Показателите, по които се отчита напредъка, са следните:

- Предприемачество;
- Втори шанс;
- Административна тежест (в този показател са обединени принципи 3 и 4);
- Държавни помощи и обществени поръчки;
- Достъп до финансиране;
- Единен пазар;
- Умения и иновации;
- Околна среда;
- Интернационализация.

Всеки от показателите позиционира държавите членки спрямо постигнатото средно европейско равнище в областта на малкия и среден бизнес.

За първи път в отчета за 2015 год. (с референтен период 2014 год. и първото тримесечие на 2015 год.) България е на средно европейско равнище по показателите: "държавни помощи и обществени поръчки", "достъп до финансиране" и "единен пазар", а в отчета от 2016 год. (с референтен период 2015 год. и първото тримесечие на 2016 год.) по показателите "достъп до финансиране" и "втори шанс".

Въпреки отчетените резултати по показател финансиране, България е далеч под средното европейско равнище по останалите показатели, а както знаем финансирането е най-важната предпоставка за започване на бизнес или казано с други думи, при осигурено финансиране и слаби резултати в областта на предприемачеството, следва че икономическата среда и държавните регулации са враждебни и не подкрепят предприемаческата инициатива.

Показателите "достъп до финансиране" и "единен пазар" са изцяло повлияни от политиката на ЕС в тези области. По своята същност, показаните от България резултати са в голяма степен резултат от директно предоставени от ЕС възможности, а не от насърчителна правителствена политика по отношение на МСБ, която да доведе до промяна в икономическата среда. Достъпът до "единен пазар" е улеснен от самата същина на единния европейски пазар, който функционира съгласно обща система от разпоредби като заменя 28 различни системи на страните членки.

Мерките на местно ниво, които са в пряка зависимост от волята на управляващите, са или закъснели или с очакван ефект в по-далечното бъдеще. Така например, предприетите мерки в областта на образованието, с оглед възпитаване на предприемачески умения у подрастващите са приети едва през 2014 г. в плана за действие "Предприемачество 2020 – България", като резултатите се очакват в периода 2016-2020 г.

Следователно България е постигнала напредък в областите, където европейските регулации са повлияли пряко икономическата среда.

¹ SBA Справочник, изготвя се от ЕК по държави и по години.

1. Финансови инструменти в подкрепа на предприемачеството в периода 2007-2013

Във връзка с финансирането на МСП Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) и Европейският инвестиционен фонд (ЕИФ) след 2008 г. модернизират своите финансови продукти, улесняват използването им и разширяват приложното им поле.

Една от най-важните инициативи на Европейската комисия и Европейския инвестиционен фонд "JEREMIE", която представлява абривиатура от "Съвместни европейски ресурси за микро, малки и средни предприятия", осигурява финансиране за механизми, чрез които да се насърчава развитието на МСП. "JEREMIE" се финансира със средства от Европейския регионален фонд за развитие и 15% от държавния бюджет в рамките на Оперативна програма "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика (2007 – 2013) г.". На практика средствата по програма "JEREMIE" достигат до българския пазар през 2012 г.

"JEREMIE" е холдингов фонд, който не комуникира пряко с МСП, а чрез финансови посредници. Средствата на фонда са разпределени в два типа инструменти – гаранционен фонд и фондове за рисков капитал¹.

Гаранционният фонд е с капитал 80 млн. евро и гарантира преференциални заеми за инвестиционни проекти на МСП. В България за работа с фонда са определени следните пет банки: СИБанк, ПроКредит, Райфайзенбанк, ОББ и Уникредит Булбанк. Размерът на кредитите може да достигне до 1 875 000 евро.

Фондовете за рисков капитал са вторият инструмент създаден с подкрепата на "JEREMIE". В рамките на "JEREMIE" в България са създадени 4 фонда за рисков капитал, като всеки от тях подпомага МСП на различен етап от тяхното развитие. Това са: фонд "Рисков капитал", фонд "Мецанин", фонд "Капитал за растеж" и фонд за стартиращи МСП.

Механизмът за подкрепа на предприемачеството чрез фонд "Рисков капитал" е закупуване на миноритарни дялове в компаниите като инвестиция при старта им. Капиталът на фонда е 30 млн. евро. Предвиденото финансиране на проект е между 1 млн. евро и 4.5 млн. евро. В България в рамките на фонд "Рисков капитал", "JEREMIE" работи в партньорство с "NEVEQ" capital partners. Други рискови инвестиционни фондове, които съдействат за създаване на добре развита предприемаческа екосистема в България са "LAUNCHub" и "Eleven", както и по-малките "Voivoda Ventures" и "Teres Venture". Голяма част от тези компании работят в технологичния сектор на икономиката, което е свидетелство, че страната ни има шансове да се развива именно в тази насока.

Фонд "Мецанин" предлага хибридно финансиране – комбинация от заеми и дялово финансиране, като при определени условия заемът може да се конвертира в собственост. Управлението на този фонд се извършва от Bulgaria Mezzanine capital – съвместна компания на "Growth Capital Partners AG (GCP)" и "Rosslin Capital Partners (RCP)". Фондът разполага с 60 млн. евро капитал разпределен по равно между "JEREMIE" и мениджъра на фонда "Bulgaria Mezzanine capital".

Мениджър на фонд "Капитал за растеж" е "Аххесс capital". Този фонд подпомага компании в етап на растеж т.е. с поне двугодишна история. През програмния период, когато финансовите инструменти едва стартират на Българския пазар и повечето компании са едва възникнали той не е намерил голямо приложение.

Фондът за Стартиращи МСП е с капитал 20 млн. евро. Тук помощта е максимум 200 млн. евро на проект.

¹ Европейски фонд за рисков капитал е фонд, който отделя поне 70% от общия си внесен капитал за инвестиции в МСП, активите му не надвишават 500 млн. евро, не използва заемни средства и предоставя финансиране в капиталови и хибридни капиталови инструменти

Само по планираните средства на "JEREMIE" се оказва, че българските МСП са имали достъп до повече от 1 млрд. лв. през всичките инструменти на инициативата. Наличието на средства през програмния период е добра предпоставка за развитие на предприемаческата екосистема, която включва широк набор от заинтересовани страни.

2. Финансови инструменти в подкрепа на предприемачеството в периода 2014-2020 г.

През програмния период 2014-2020 г. България има възможността да усъвършенства управлението на финансовите инструменти прилагани за финансиране на МСП. Създава се Фонд на фондовете, който обединява в себе си средствата по всички оперативни програми, свързани със създаването на гаранционни фондове, дългови и дялови финансови инструменти.

Фондът на фондовете се управлява от Фонд мениджър на финансови инструменти в България, представляван от министъра на финансите.

По прилагане на различните финансови инструменти, финансирани от европейските ОПЕРАТИВНИ програми и частни инвеститори, Фондът на фондовете (ФнФ) работи с Финансови посредници.

През програмния период 2014-2020 г. средствата насочени към подпомагане на предприемаческата инициатива имат за източник ОП Иновации и конкурентоспособност (ОПИК), по която се отпускат 235 млн. евро, които трябва да привлекат 340 млн. евро като частно съфинансиране, разпределени както следва: 150 млн. евро за фондове за рисков капитал, 70 млн. евро портфейлни гаранции и 15 млн. евро за микрофинансиране чрез споделяне на риска.

Средства за микрофинансиране се отпускат и по ОП развитие на човешките ресурси, от които 8,8 млн. евро портфейлни гаранции за микрофинансиране и 27 млн. евро микрофинансиране чрез споделяне на риска.

Финансови инструменти на ОП Иновации и конкурентоспособност са разработени в пет фонда:

Фонд за Технологичен трансфер е с принос от ОПИК 30 млн. евро и 10% частно съфинансиране. От голямо значение за успешното създаване и работа на фонда за технологичен трансфер е подобряване на взаимодействието между бизнеса и научните среди. То е свързано с доброто функциониране на София Тех Парк. Неговата основна функция е да предостави възможност за задълбочаване приложението на научните разработки, които да се превърнат в иновации, прилагани от българския бизнес. Структурирането и управлението на София Тех Парк като инкубатор на иновации, стимулиращ предприемаческата екосистема, ще окаже голямо влияние.

Фондът за Ускоряване и финансиране на начален етап (ФУФНЕ)¹ с 55 млн. евро заделени по програмата и допълнителни 10% частно съфинансиране. Фондът е капиталов, а размерът на инвестициите е до 1 млн. евро на етап начално финансиране и от 15 до 50 хил. евро на етап ускоряване.

Фондът за Рисков капитал² е с 25 млн. евро принос по програмата и 16,7 млн. евро от частни инвеститори (40% от капитала на фонда) или общо 41,7 млн. евро ще бъдат насочени за стимулиране на МСП, като им осигури достъп до последващо финансиране. Размерът на индивидуалната инвестиция е до 5 млн. евро.

¹ Acceleration & Seed fund

² Venture capital fund

Фонд тип Мечанин. Приносът на ОПИК е 40 млн.евро (60%), което ще подкрепи нов портфейл от 66,7 млн.евро. Фондът ще инвестира чрез капиталово и квазикапиталово финансиране в МСП с потенциал за растеж.

През този програмен период нововъведение представляват фондът за технологичен трансфер и дълговият инструмент за микрофинансиране.

Значителен финансов ресурс за финансовите инструменти в подкрепа на МСП, идва по програма "COSME"¹, създадена в изпълнение на Законодателния акт за малкия бизнес. Европейският бюджет на програмата е 2,3 млрд.евро, от които 1,3 млрд евро за финансови инструменти. Програма "COSME" надгражда Програмата за предприемачество и иновации (EIP), създадена през периода 2007-2013 г., в съответствие с Рамковата Програма за иновации (CIP), с изключение на иновационните дейности, които ще бъдат подкрепяни от програма "Horizon 2020". Благодарение подкрепата на програмата, МСП ще имат по-лесен достъп до гаранции, заеми и собствен капитал. За тази цел за периода 2014 – 2020 г. бюджета на "COSME" се разпределя за заеми и рисков капитал, които могат да се допълват с използването на национални финансови инструменти за МСП.

Конкретни финансови инструменти по програма "COSME" са:

Механизъм за гарантиране на заеми, чрез който се осигуряват гаранции и насрещни гаранции на финансови институции, за да могат да предоставят повече заеми и лизингово финансиране на МСП. Програма COSME се разглежда преди всичко като инструмент за финансиране, защото ще улесни достъпа на МСП до финансиране.

Със средствата по програма COSME в България ще оперират СИБАНК, Българската банка за развитие и Райфайзенбанк. Всяко евро, инвестирано в гаранция за заем, може да осигури до 30 евро за финансиране на МСП. Очаква се 90% от бенефициентите да са предприятия с персонал до 10 души и да получат гарантиран заем със среден размер от около 65 хил. евро. Точно това тази категория попадат МСП, които понастоящем се сблъскват с най-големи трудности във връзка с получаването на заем.

Капиталов механизъм за растеж

Със средствата по програма "COSME" България продължава да прилага и инструментите за дялово финансиране по отношение на МСП, в етап на разрастване и особено за тези от тях с трансгранична дейност. Чрез него се предоставят средства на фондовете за рисков капитал за дялово участие в МСП през етапите на разширяване и растеж.

Със средствата по програма "COSME" в България ще оперира СИБАНК, която ще може да предостави на малки и средни предприятия в България заеми на обща стойност около 100 милиона евро. Всяко евро, инвестирано в гаранция за заем, може да осигури до 30 евро за финансиране на МСП. Така СИБАНК ще може да предложи допълнително финансиране при изгодни условия на повече от 1000 малки и средни предприятия. Очаква 90% от бенефициентите да са предприятия с персонал до 10 души и да получат гарантиран заем в среден размер на около 65 хил. евро. Точно това е категорията МСП, които понастоящем се сблъскват с най-големи трудности във връзка с получаването на заем.

От октомври 2015 г. в България действа и ОП Инициатива за МСП. България е третата държава в ЕС, която ще осигури кредитен ресурс за МСП чрез инструмента. В рамките на програмата в България ще бъдат отпуснати 385 млн. евро нисколихвено кредитиране чрез пет търговски банки: Обединена българска банка, Райфайзенбанк България, УниКредит Булбанк, Прокредит банк и СИБАНК. Наред със средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове, Инициативите за МСП се съфинансират и чрез ресурси на Евро-

¹ "Програма за конкурентоспособност на предприятията и малките и средни предприятия" 2014-2020 г., Регламент (ЕС) №1287/2013 г. на ЕП на Съвета от 11 декември 2013 г

пейския фонд "Хоризонт 2020", както и с ресурси на Групата на Европейската инвестиционна банка, което осигурява поделене на риска.

3. Какво още е необходимо в областта на финансирането?

В областта на финансирането бихме направили някои препоръки. А именно:

- Има нужда от допълнителни инструменти, които да са насочени към проекти в индустрии, които изискват по-специфични познания като биотехнологии, нанотехнологии, енергийна ефективност.

- Важно е да се осигури устойчивост на всички видове инструменти в дългосрочен план, тоест да продължат да съществуват под една или друга форма, защото добре функционираща предприемаческа среда се изгражда за много години.

- Фондовете за рисков капитал подкрепят най-вече технологични компании в етап на възникване и ранен етап от функциониране, а компаниите, които работят върху продукти в други области или са в по-зрели етапи, не биват обслужени добре. Това създава неблагоприятна за тях, но като цяло неустойчива финансираща среда. Средата вероятно ще се самокоригира в следващите години.

- Предприемачите на "start up" компаниите търсят бързо доказване на своя бизнес модел и то по начин, който да има значително влияние върху актуалния пазар. Това е съществена разлика между стартъпа и малкия бизнес. Макар че и основателят на стартъпа, и собственикът на малък бизнес са предприемачи, то намерението, основната функция и финансирането на техните бизнес модели са радикално различни. За сега фондовете за рисков капитал не правят съществена разлика между тези две групи предприемачи. Финансирането на стартъпите се развива бързо и по небалансиран път.

- От гледна точка на качеството на фондовете, опериращи в България, има какво още да се желае. Опериралите местни фондове все още не разполагат с достатъчно познания и опит, а чуждестранните фондове трудно инвестират пряко в български компании на ранен етап от развитието им. Липсват така наречените "интелигентни" пари, които да намалят пропастта между домашният пазар на развитие и международния пазар на продажби.

4. Какво е необходимо за подобряване на предприемаческата екосистема извън финансирането?

Независимо от мащабните на осигуреното финансиране, развитието на предприемачеството и на МСП в България, зависи от националната бизнес среда, която има множество измерения посочени в принципите на Законодателния акт за малкия бизнес от 2008 г. и доразвити в последствие в европейските инициативи. България трябва да положи допълнителни усилия в редица области, по-важни от които са:

- **Осигуряване на комплексна институционална подкрепа.** Насочване дейността на различните държавни и правителствени институции към данъчни облекчения, безпрепятствено административно обслужване и достъп до информация. Въвеждането на електронното правителство, "приоритет" на 4-5 правителства до момента, би било очевидна крачка напред в намаляването на административната тежест.

- **Скъсяване връзката между бизнеса и университетите.** Трансферът на знания, технологии и кадри към бизнеса би трябвало да е в центъра на дейността на университетите като им осигурява необходимите ресурси за научни изследвания и развитие. От съществена корекция се нуждае механизмът за субсидиране на университетската дейност, където настоящем държавата е основен контрагент, а не реалните потребности на икономиката и социалната сфера. Очевидна е ползата и за научната общност и за бизнеса при обмяната на

ресурси и кадри. В по-развитите страни бюджетирването на университетите и техните научно звена се основава на продажба на технологии и патенти, а не на издръжката от държавния бюджет.

- **Насочване на усилията на образователната система в посока на създаване и развитие на предприемачески дух.** Образователната система и особено средноспециалното образование следва да пренастрои своите учебни програми към формиране на бизнес знания и умения в обучаваните – правилата да се прави бизнес, поемането на разумни рискове, уменията за изготвяне на бизнес планове и презентирание. Такъв вид дейности засега частично са застъпени в програмите за обучение на някои частни и неправителствени организации – Start It Smart, Pre-Accelerator и други.

- **Промяна в цялостната политика по привличане на чужди инвеститори в посока на приличане на умствен капитал в страната.** Стимулирането на инвестиции от големи компании за аутсорсинг центрове, съчетано с рекламирането на евтина работна сила, не стимулира стратегическото развитие на икономиката. Интерес представляват инвеститори, които трансферират съвременни продукти на научно-изследователската дейност, патенти и "ноу-хау". Затова от стратегическа важност е реализирането на концепцията за "Sofia Tech Park", като институция, създаваща условия за насърчаване на предприемачеството и обмяна на идеи.

- **Подходяща държавна политика по промотиране и реклама на страната в чужбина, като атрактивна технологична дестинация за бизнес.** Фокусиране на рекламата върху възможността да се прави безпрепятствено бизнес на място, където има образована и квалифицирана работна сила на добра цена. Тази цел е дългосрочна и изисква постоянство в нейното реализиране.

- **Широко разгласяване на условията за и положителните резултати от предприемаческата инициатива.** Трябват целенасочени действия за разясняване на предимствата от стартиране на нов бизнес и съществуващите условия за неговото подпомагане в развитието. Възпитаване на предприемаческата инициатива за използване на финансови инструменти и постепенно загърбване на грантовите схеми за финансиране.

Библиография

[1] Годишен доклад на Комисията относно европейските МСП за 2014-2015 год., <http://www.consilium.europa.eu/bg/policies>

[2] Достъп до финансиране за МСП и увеличаване разнообразието на финансирането за МСП в рамките на съюза на капиталовите пазари, Резолюция на ЕП (2016/2032(INI)), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2016-0222+0+DOC+XML+V0//BG>

[3] Икономиката на България, годишен обзор 2015 год., Министерство на финансите, 2016 год., <http://www.minfin.bg/bg/page/873>

[4] Малките и средните предприятия – ключ към засилен растеж и заетост.

Национална стратегия за насърчаване на МСП 2014-2020, Министерство на икономиката и енергетиката, 2013, http://www.sme.government.bg/uploads/2013/08/sme_strategy-2014-2020.pdf

[5] Оценка на въздействието върху SBA, SEC(2008) 2101, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52008DC0394>

[6] Проучване върху достъпа до финансиране за МСП, ЕЦБ, февруари 2010, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0870>

[7] Проучване относно достъпа до финансиране на предприятия в еврозоната за периода април – септ. 2015 год., ЕЦБ, <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/annrep/ar2015bg.pdf>

[8] План за действие за улесняване достъпа на МСП до финансиране, COM(2011)1527, http://www.parliament.bg/pub/ECD/114365COM_2011_870_BG_ACTE_f.pdf

[9] План за действие "Предприемачество 2020", COM(2012) 795, <http://www.parliament.bg/bg/eudocs/ID/19994>

[10] SBA Справочник за България 2015 год., Европейска комисия, http://www.e-sme.eu/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/12/bulgaria_en-2015.pdf

[11] 2016 SBA Fact Sheet Bulgaria, European Commission, <http://www.ecb.europa.eu>

**ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ
И ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ – НАУКА И БИЗНЕС**

**ФИНАНСОВА ПОЛИТИКА, ФИНАНСОВИ ПАЗАРИ, БАНКОВО ДЕЛО,
ИНВЕСТИЦИИ, ЗАСТРАХОВАНЕ И СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ.
МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО,
КОРПОРАТИВЕН КОНТРОЛ И РАЗВИТИЕ
НА БИЗНЕСА В БЪЛГАРИЯ И В ЕС**

Колективна монография

Рецензенти: проф. д-р Стоян Стоянов, катедра "Счетоводство и анализ", УНСС
проф. д-р Огнян Симеонов, катедра "Финансов контрол", УНСС
доц. д-р Пресияна Ненкова, катедра "Финанси", УНСС

Предпечатна подготовка Виолета Здравкова

Формат 16/70/100; ПК 17,75;
дадено за печат на 15.06.2017 г.

ISBN 978-954-644-975-7

ИЗДАТЕЛСКИ КОМПЛЕКС – УНСС